List 20. **NOVICE** Tečaj LVI.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 20. maja 1898.

Politiški oddelek.

Ustavnost zahteva zadoščenja.

Lansko leto, ko so balkanske države snovale balkansko zvezo in se jele pripravljati, da narede konec turškemu vladanju v Evropi, tedaj je dunajski kabinet nakrat spoznal, da Avstrija še ni dosti kompromitirana na Balkanu, da uživa še vedno veliko preveč simpatij, in zavzel se je s krepko roko za obstanek Turčije.

Minister unanjih del, grof Goluchowski, je takrat zaslovel mej diplomati. Čudovita spretnost, s katero je zapletel Avstrijo tako, da bi bila lahko prišla v največji konflikt, je imponirala vsemu političnemu svetu. A imela je še drugih posledic. Prisilila je namreč vojno upravo, da se je pripravila za slučaj vojske. Vojska je vedno velika sreča in ministru, kateri zna tako politikovati, da celo prav po nepotrebnem izpostavi državo taki nevarnosti, gre vender vse priznanje.

Po zaslugi grofa Goluchowskega je bila torej Avstrija lani primorana, se pripraviti za vojsko. Taka priprava velja seveda denar in ker spada Avstrija mej konstitucijonalne države, sme vlada izdati le toliko denarja, kolikor ga dovoli poklicani parlament, v tem slučaji samo toliko, kolikor ga dovolita delegaciji. V resnično konstitucijonalnih državah se tega strogo drže. Pri nas, ker je Avstrija le takorekoč tudi konstitucijonalna država, se sicer ne drže tega načela tako strogo kakor drugod, ali vender še zadosti spoštovali do lanskega leta.

Lani pa se je njega preuzvišenosti gospodu vojnemu ministru baronu Krieghammerju zljubilo, ta fundamentalni princip vsake ustavnosti preskočiti, kakor preskoči odličen kavalerist velik jarek. Gospod vojni minister ni vprašal delegacij, mu-li dovolijo kaj denarja za vojne priprave. Čemu neki, ko sta finančna ministra tako prijazna in mu postrežeta, tudi če nista pooblaščena kaj izdati! Gospod vojni minister je storil vse, kar je bilo potrebno, da je vse pripravljeno za veliko vojsko. Porabil je v to za našo državo, kjer imajo ljudje še vedno toliko, da ne umirajo od lakote, prav malenkostno svoto, namreč okroglih osemintrideset milijonov goldinarjev.

Ko je bila nevarnost vojske že davno minola in ko so bile že vse priprave za vojsko zopet odpravljene in je ostal nanje samo še prijetni spomin v obliki dolga 38 milijonov, tedaj sta se — meseca novembra 1897. l. — sešli delegaciji. Minister baron Krieghammer je stopil pred delegaciji in s predlogo o dovolitvi naknadnega kredita v rokah s kavalirsko odkritosrčnostjo povedal, da je brez dovoljenja parlamenta za vojaške namene porabil — sedem in pol milijonov gold.

Avstrijski delegaciji sta mu to drage volje odpustili. Naši delegatje se ne odlikujejo samo po veliki in obsežni nevednosti in čudoviti nesposobnosti, ampak tudi po svojem nonchalantnen preziranji pristoječih jim pravic in naloženih jim dolžnostij. Glavna stvar so jim pojedine, takozvani delegacijski dineji, in če so dobro pogoščeni, je njih patrijotična požrtvovalnost jako velika. Dovolili se baronu Krieghammerju brez vseh težav zahtevani naknadni kredit in izrekli njemu in grofu Goluchowskemu zahvalo in priznanje, menda zato, da s svojo spretnostjo davkoplačevalcem nista prouzročila več kakor $7^1/_2$ milijona gold. troškov.

Zdaj, meseca maja, sešli sta se zopet delegaciji in gospodje delegatje so našli na svojih pultih novo predlogo vojnega ministra, s katero zahteva vlada nov naknadni kredit za pokritje dolgov, katere je lani napravila radi preteče vojske. Ministerstvo zahteva sedaj 30·1 milijona gold. za tiste priprave, za katere sta delegaciji že lani meseca novembra dovolili $7^1/_2$ milijona gold. Ta zahteva je osupnila davkoplačevalce obeh državnih polovic in je po vsi pravici obudila največjo nevoljo.

Ker je vojni minister lani zahteval $7^1/_2$ milij. gold. naknadnega kredita, dasi je vedel, da je brez dovoljenja delegacij napravil še 30.1 milij. drugih dolgov, mu vse javno mnenje soglasno očita, da je lani delegacijama nalašč zamolčal faktični položaj, da je kršil svojo konstitucijonelno

dolžnost in da ni več vreden tistega zaupanja, katerega mora biti v prvi vrsti deležen vsak minister.

Tako eklatantno preziranje ustavnosti kliče glasno po eklatantnem zadoščenje, a jedino katero morejo dobiti državljani, je to, da odstopi vojni minister. Vlada je pooblaščenec parlamenta, a kdor ne respektuje meje svojega pooblastila, kdor pooblastilo svojevoljno razširi, tisti ga več ne zasluži.

Dolgove, katere je vojni minister napravil, je naredil v imeni države, nje v korist, v obrambo njenih interesov in zato je samo prav, ako delegaciji dovolita zahtevani naknadni kredit. Država ni kriva, če nima spretnega ministra zunanjih del in če vojni minister dasi sloveč kavalerist. nima konstitucijonalne vesti, zatorej bi bilo absolutno nedopustno, ako bi delegaciji ne dovoliti vladi indemnitete. Na drugi strani pa je, kakor smo že rekli, dolžnost delegacij, da zahtevata zadoščenje, da zahtevata, naj kot žrtev teptenega konstitucijonalizma odstopi vojni minister baron Krieghammer. Člani delegacij so to dolžni parlamentarizmu. Spravili so že delegaciji ob ves ugled, ob vse spoštovanje pri občinstvu. Ako še zdaj odnehajo, potem je institucija osmešena in ob nerazsodno občinstvo bo trumoma hitelo v tabor socijalne demokracije.

Politični pregled.

Državni zbor. — Vesti o zasedanju drž. zbora pode druga drugo tako, da jih ni možno kontrolirati, kajše kritične prevdariti. Najnovejši buletin javlja, da se snide drž. zbor dne 2. junija in da bo zboroval do konca tega meseca. Najprej bo nadaljeval razpravo o jezikovnih predlogih. Ako vidi vlada, da je kaj upanja na ugoden uspeh posvetovanj v jezikovnem odseku, bo zadovoljna in odgodi drž. zbor, ako pa Nemci ne odnehajo, potem se skliče drž. zbor samo za toliko časa, da ukrene kar treba glede cesarjevega vladarskega jubileja, takoj po jubileju pa razpusti drž. zbor in razpiše nove volitve nadeje se, da bodo volitve imele zanjo ugoden uspeh, Nam ni možno presoditi, je-li v teh časnikarskih poročilih natančno očrta vladna namera za bližnjo prihodnjost, vsekakor pa se nam zdi, da bi bil že skrajni čas, razpustiti sedanji drž. zbor in apelovali na volilce.

Nagodbeni provizorij. — Te dni so imeli ministri nenavadno mnogo posvetovanj. Ta posvetovanja so se nanašala na nagodbeni provizorij. Nagodba je sedaj za jedno leto provizorno uveljavljena. Ker vlada nima nič upanja, da izposluje pravočasno parlamentarno rešitev nagodbe in ker tudi ni pričakovati, da se nagodba parlamentarnim potom le provizorno podaljša za jedno leto, zato hoče nagodbeni provjzorij podaljšati s pomočjo § 14. in se je zaradi tega že začela dogovarjati z ogersko vlado. Banffy je privolil v ta načrt. Ogerska vlada bo provizorij uveljavila s parlamentarnim sklepom, avstrijska pa § 14. Ogerska vlada je dala svoje privoljenje samo pod gotovimi pogoji glede avstro-ogerske banke, kateri so seveda za Ogersko kaj ugodni. Madjarska opozicija ni stem načrtom zadovoljna in grozi vladi z obstrukcijo po dunajskem kopitu. A tudi če se ogerski vladi posreči, ukrotiti obstrukcijo, kar pa ni prav verjetno, se more nagodbeni provizorij samo z nasilnim kršenjem ustave uveljaviti. Po ustavi sme krona samo enkrat določiti kvoto. To se je zgodilo za letos in velja Cislitvansko lepe mijijone. Ako bi se to še enkrat zgodilo, bi bi bilo to flagrantno kršenje ustave.

Unanja politika v delegacijah. — Prestolni ogovor, s katerim je cesar otvoril zasedanje delegacij, je bil precej suhoparen. Jedino, kar je obudilo večje zanimanje, je bilo to, da cesar ni omenil trozveze. Ekspozé, s katerim, je minister zunanjih del grof Goluchowski, pojasnil zunajo politiko. je bil prav za prav samo parafraza cesarjevega ogovora. Minister je povedal, da je razmerje Avstrije napram drugim državam prav dobro, ni pa omenil niti trozveze niti specijelno razmerja z Rusijo. Kar je sicer povedal, ni posebne važnosti, kajti vse drugo je bilo prikrojeno za kaptiviranje delegacij, da dovolita naknadni kredit 30 milijonov in denar za pomnožitev mornarico, Nemci so ministra seveda koj prijeli, kaj je s trozvezo. Mimister ni mogel druzega odgovor.ti, kakor da je trozveza še vedno podlaga vsi zunanji politiki. Trozveza še ni razveljavljena, torej minister tudi ni mogel druzega nič odgovoriti. Celotni utis razprave o zunanji politiki pa je ta, da trozveza ni več to, kar je bila, da se za kulisami pripravljajo premembe glede zvez posamičnih velesil. „Linzer Volksblatt“ je celo izrekel mnenje, da je sedanje nemškoradikalno gibanje, katero pretresa našo državo, plod nemških spletk in da prva država s katero bo Avstrija zapletene v vojsko, bo Nemčija.

Naknadni kredit 30 milijonov. — Avstrijska delegacija se s tem kreditom še ni pečala, pač pa vojni odsek ogerske delegacije. Minister Krieghammer je v tajni seji stvar zaupno pojasnil. Kako je kredit opravičil, seveda ni znano, značilno pa je, da je pri razpravi o ministrovih pojasnilih ogerski ministerski predsednik Banffy priznavajoč neustavnost vladnega postopanja rekel, da je vlada zategadelj postopala protiustavno, ker bi bile sicer komplikacije neizogibne. Odsek se je res z ozirom na posebni značaj zaupnih pojasnil izrekel za to, da se naknadni kredit odobri, a vzlic temu je ves svet prepričan, da je vlada prav kakor Bismarek svoj čas, ko je šlo za septenat, naslikala položaj prav temno samo zategadelj, da jej delegacija dovoli zahtevani kredit.

Avstro-Ogerska in Rusija. Neki nemški list je objavil te dni tajno pogodbo, ki se je baje sklenila mej Avstro-Ogersko in Rusijo. Po ti pogodbi sta si obe državi razdelili Balkan v dve interesni steri v svrho, ohraniti mir in status quo. V avstro-ogersko interesno afero bi po tej, do 1. maja 1902. l. veljavni pogodbi spadale Srbija, Macedonija in Albanija, ostali del Balkana pa bi spadal v rusko interesno afero. Obe državi sta vezani, varovati mir, in je vsak kontrahent dolžan, potem ko se je z drugim kontrahentom dogovoril, intervenirati v svoji sferi z oboroženo silo. Nemčiji se je cela pogodba naznanila. Italiji se je pa odstavek glede Albanije zamolčal. Minister zunanjih del grof Goluchowski je izjavil da je ta pogodba smešna izmišljotina. Prav soglasno z navedeno pogodbo je članek v Petrograjskem listu. „Novosti“ ki dokazuje, da Čehi nimajo vzroka, smatrati letos svoje stališče za težje, kakor je bilo lani, češ, razmerje mej Avstro-Ogersko in Rusijo je jako ugodno.

Italija. — Poroča se, da vlada sedaj mir v Italiji. Sila orožja je nagnala upornike, ki bodo bridko občutili svoja dejanja. Koliko je bilo poleg ubitih in ranjenih tudi aretovanih! Nemala kazen jih zadene. Policija je dognala, da je bila milanska revolucija dogovorjena. Nastala je le par dnij pred, nego so nameravali voditelji. Po načrtu naj bi bila nastala dne 10. maja in bi se bili revolucijonarji polastili najprej mestne hiše ter proklamirali komuno. Socijalisti so se izjavili, da je namen revolucijonarnega gibanja v Italiji, ustanoviti po vzgledu Švice federalno republiko. Umevno je, da je vojaška moč ukrotila nezadovoljneže, vender morajo ob teh dogodkih navdajati italijansko vlado velike skrbi za bodočnost. Draginja je dala le povod uporu, ki se je že dolgo pripravljal. Vzrok bedi nižjih slojev v Italiji je iskati v neznosnih agrarnih razmerah in ljuti boji v Milanu in Neapolju so le nasledki teh žalostnih razmer. Mali kmet je pravi suženj v Italiji, k temu so se pridružili še nasledniki slabega vladanja Crispijevega in draginja, ustaja je bila potem naravna. Kakor rečeno, vojaška sila je zopet naredila mir, a le začasno in ne za zmirom. Le

korenita preosnova nezdravih razmer more v Italiji trajni mir narediti. Revolucijonarno gibanje ima svoje korenine jako globoko in nemore se presoditi, če ne bi sicer s splošno ustajo dinastija morala trpeti za grehe storjene v škodo blagostanja naroda.

Španjsko-amerikanska vojska. — Že pred nekaj dnevi se je pričakovalo, da zadeniti ameriško in španjsko brodovje ob Kubi in Portorico skup in se odbije določna bitka. Pa namesto tega poročila je došla vest, da se je španjsko brodovje vrnilo v Kadiks, kjer hoče ostati in sploh zavleči odločitev vojske. Mej tem sta se primerili dve praski mej Španjci in Amerikanci. Prva pri Kardenas v havanskem zalivu in druga pri San Juan na Portoriko. V obeh slučajih so se skušali Amerikanci vkrcati na suho. Baje so jo precej skupili in namera se jim ni posrečila. Nasprotno poročilu, da se je glavno španjsko brodovje umaknilo s širokega morja v Kadiks, se je raznesla vest, da se je isto pokazalo pri otoku Martinique na poti proti Kubi oziroma Portoriko. Ta vest je zeto neprijetno presenetila vso Ameriko in dasi so računali na to eventuvalnost, jim je vender prekrižala vse načrte. Glavne priprave Amerikancev so bile namreč v tem, da prepeljejo vojsko na Kubo in jo ondi izkrcajo. Takoj se je izdalo povelje, da se odhod pehotnih čet na Kubo ustavi in da naj poveljnik Shelley s svojim brodovjem takoj odrine proti Kubi in se združi z admiralom Sampsonom. Amerikance pred vsem muči negotovost, ker ne vedo za pota španjskega brodovja.

Obrtnija.

Kreditne stvari.

1. V katerih zavodih se dobi kredit?

Kranjska dežela šteje dandanes že precejšnje število raznih denarnih in kreditnih zavodov, ki skrbe na jedni strani, da se razpoloživi denar plodonosno naloži (hranilne vloge), na drugi strani pa, da zadobi domače prebivalstvo potrebni kredit (posojila). Ti kreditni zavodi se ločijo v hranilnice in posojilnice. „Hranilnic“ v pravem pomenu besedu, ki so osnovane na podlagi hranilničnega zakona, je sedaj na Kranjskem 6. Najstarejši in ob enem najbogatejši tak zavod, ki je po svojih pravilih prav za prav le „društvo“, je „kranjska hranilnica“ v Ljubljani, ki deluje z najboljšim uspehom že nad 75 let. Za njo je najstarejša hranilnica mesta Kočevskega. Mlajše pa so v najnovejši dobi osnovane hranilnice mest: Ljubljana, Kranj, Novomesto in Radovljica.

Razven teh denarnih zavodov, „hranilnic“, se nahaja na Kranjskem danes še 63 „posojilnic“, ki so vse osnovane na podlagi zadružnega zakona z dné 9. aprila 1873. l. oz. postave z dné 1. junija 1889. l. Radi tega so te slovenske posojilnice registrovane zadruge, deloma z omejeno 7, deloma z neomejeno 56 zavezo. Mej vsemi temi zavodi je le jeden, ki deluje že nad 40 let, in ki je bil ustanovljen še pred omenjenim zadružnim zakonom; ta zavod je „Obrtno pomožno društvo“ v Ljubljani, ki danes seveda ni nobeno „društvo“ več, ampak je kot „zadruga“ urejeno. Vse te posojilnice, katerih poslovna leta so različna (od 0 do 40 let), imajo ponajveč svoj sedož v sodnijskih okrajih, tako da smemo reči, da je na Kranjskem v 31 sodnijskih okrajih že 63 okrajnih posojilnic. Le sodnijski okraji še nimajo svojega denarnega zavoda, t. j. Tržič na Gorenjskem in Kočevski okraj ter novomeški okraj (v Novem mestu pa je hranilnica.)

V Ljubljani so nahaja razven „kranjske hranilnice“, s katero je kot poseben oddelek zvezano „kreditno društvo“, in razven „mestne hranilnice“ še pet kreditnih zadrug, med njimi obstoji „vzajemno podporno društvo“ iz dveh delov ter je osnovano po načinu društev, zvano „samopomoč“. Po dva kreditna zavoda štejejo že več okrajev. Malo koristno ali večkrat celó škodljivo je, ako sta v enem in istem malem kraju dva enaka denarna zavoda, u. pr. v Košani na Notranjskem, v Cerknici, Il. Bistrici, v Ložu. Principi, ki so podlaga denarnim zavodom kranjskim, so deloma Raiffeisen-ovi, deloma Schulze-Delitsch-evi; kajti pravila večine kranjskih posojilnic se nekaka zmes načel, katera sta bila postavila omenjena možu. Do novejše dobe se je v tem oziru pri ustanavljanju posojilnic jednotno, ker so večinoma sprejeli (ali vsaj s prav malimi premembami) uzorna pravila „Zveze slovenskih posojilnic“ (predsednik g. Miha Vošnjak). Le pri poslovanju se nekatere posojilnice (2—3) opirajo malo bolj na Delitsch-eva pravila; tako dajejo n. pr. posojilnice na Vrhniki in v Metliki tudi neudom posojila, da dosežejo za ude, katerih število je omejeno, večjo dividendo. V novejšem času začeli so nekateri snovati tako imenovane „Raifeisenove“ posojilnice, s katerim lepim imenom so hoteli dvigniti njih veljavo, akoravno štatuti teh zadrug ne odgovarjajo povsem načelom tega moža. (Mogoče je tudi, da so hoteli s tem prikriti narodni značaj zavoda). Pri večini kreditnih zadrug ni krog njih delovanja po pravilih omejen, vender delujejo v resnici ali vsaj največ v obsegu svojega sodnijskega okraja in sosednih občin. Nekateri novejši zavodi, ki so hoteli porabiti pristojbinsko olajšavo, dovoljeno v zakonu z dné 1. 1889 l. (t. j. uporaba meničnega koleka pri zadolžnicah), osnovali so svoja pravila na podlagi tega zakona, in se jim je od finančne oblasti omenjena olajšava tudi dovolila. Takih posojilnic je na Kranjskem že več. Mej temi so omejile nekatere krog svojega delovanja na jeden sodnijski okraj (Krško), ali še na sosedne občine (Žužemberk, Lož i dr.); nekatere celó samo na jedno ali več političnih občin; to so največ one, katero se imenujejo Raiffeisenove. Blagajnic brez zadružnih pravic pa našega znanja na Kranjskem ni, izvzemši nekatere blagajne za smrtne slučaje (Sterbekassen) n. pr. v Ljubljani in v Idriji.

Kot moralna pomoč slovenskim posojilnicam v vseh slovenskih pokrajinah se je že pred 15 leti ustanovila pod vodstvom že gore imenovanega g. Mihe Vošnjaka „Zveza slovenskih posojilnic“ v Celju; društvo deluje jako plodonosno, pristopilo mu je že kacih 50 posojilnic, štajerskih, kranjskih, koroških in primorskih. Društvo izdaje spise poučljivega in statističnega zadržaja („Letopis slovenskih posojilnic“); podpira ustanavljanje novih posojilnic in nadzoruje vedno svoje ude-posojilnice po posebnih nadzorovateljih.

*

V Ljubljani osnovala se je pred 3 leti za takozvane Raiffeisen-ove posojilnice na Kranjskem posebno društvo „Zveza kranjskih posojilnic“, ki tudi plodonosno deluje.

Zavoda, kjer bi posojilnice same skupno nalagale svoj preodvišni denar, in ki bi obratno druge posojilnice preskrbljeval po potrebi z denarjem, dolgo ni bilo, če tudi se je potreba tacega zavoda pokazala prav često. Priznati se sicer mora, da so večinoma posojilnice toliko trdne, da premorejo njih blagajne potrebni denar za posojila, ki se nabero iz vstopnine, deležev, hranilnih vlog in obrestij; a priznal nam bode tudi vsakdo, da pride skoro sleherna posojilnica prej ali slej v momentanne denarne zadrege. V takih slučajih si je posojilnica s tem pomagala, da je poprosila pri sosodnih denarnih zavodih za potrebni denar, katerega je sprejela kot hranilno vlogo z navadno malo višjimi obrestimi. Take podpore dajala jo večkrat mestna hranilnica v Ljubljani, posojilnice v Celju, Mariboru, Ptuju i dr. Tudi „Kranjsko hranilnico“ so konečno preprosili, da je tako podprla s potrebnimi novci nove Raiffeisen-ove posojilnice, katerim je v pokritev ustanovnih stroškov dajala tudi svote do 200 gl. Slednji čas podpira tudi „Ljudska posojilnica“ v Ljubljani tiste posojilnice, katere so pri „kranjski Zvezi“.

Ali te podpore niso bile nič gotovega, nanje se denarni zavodi niso mogli vedno zanašati. Ker se je pa število slovenskih posojilnic od leta do leta rapidno množilo, poskrbel je pisec teh vrstic, da se je še o pravem času ustanovila posebna zadruga, ki naj bi vezala denarne zavode kot take; jedni katerim preostaja denar, naj bi ga pri zadrugi nalagali, drugi ki so istega potrebni, po bi ga jemali. V družbi z nekaterimi tovariši se je v to svrho ustanovila na podlagi zakona z dné 6. aprila zadruga „Centralna posojiiuica slovenska“ z začasnim sedežem v Krškem. Zadruga, ki jo premagala vse ustanovne težkote, ima neomejeno zavezo in se je tudi registrovala. V ta centralni denarni zavod se sprejemajo praviloma kot udje le slovenske posojilnice. Iste plačajo vstopnine 5 gl. deležev pusté najmanj 100 gl. ali 10% zaprošenega posojila in se zavežejo, da bodo najmanj 10% svoje preodvižne gotovine vlagale v ta osrednji zavod. Zato pa vživajo pravico, da jim „Centralna posojilnica slovenska“ v potrebi pomôre s posojili ali hranilnimi vlogami. Obrestna mera določila se je na $4^1/_2$% za hranilne vloge in 5% za posojila, dela torej „Centralna posojilnica slov.“ z minimalno diferenco $^1/_2$%. Zanimiva je določba v opravilniku tega zavoda, da ni doma imeti nikdar nobene gotovine, ampak da se ves došli denar takoj naloži pri c. kr. poštnemu hranilničnemu uradu in v zavodih, kateri so tej zvezi. Kar je torej drugim denarnim zavodom železna „Wertheimerica“, to je „Centr. pos. slovenski“ poleg poštne hranilnice vse sestre-posojilnice. „Centr. pos. slovenska“ pazi tudi na to, da ima vedno dovolj razpoloživega denarja, da more posojilnicam-prosilkam kakor hitro mogoče ustreči. Ker pa v domačih krajih le včasih ni dobiti denarja, zato je skusila stopiti „Centr. pos.“ v kupčijsko zvezo z drugimi večjimi avstrijskimi denar. zavodi n. pr. „Živnostensko banko“ v Pragi.

Poleg faktične potrebe napotil je še jeden vzrok ustanovitelja tega zavoda do storjenega koraka; in ta je, da namreč močni denarni zavodi naših krajev (kakor kranjska, štajerska in koroška hranilnica) naših posojilnic, najbrž iz političnih vzrokov, nikakor niso hoteli podpirati. Tudi deželni zbori in deželni odbori naših dežel niso storili za slovenske posojilnice skoro nič; posebno na Kranjskem ni napravila niti država, niti dežela zavoda, kjer bi majhni posestniki pod ugodnimi pogoji dobili posojila. Pred kacimi 15 leti je pač deželni odbor priporočil ustanovitev od nas popisanih posojilnic, a storil ni ničesar, dal jim ni niti moralne, niti materijelne podpore. V zadnjem času se obrača na bolje; dovolil se je jednemu Raiffeisenovemu zavodu ustanovni prispevek v znesku 200 gld., in stavljeni ter od deželnega zbora sprejeti so tudi drugi predlogi v pomoč posojilnicam na Kranjskem.

2.) Osnova, delovanje in uspehi kreditnih zadrug.

O kranjskih hranilnicah ne bomo dalje govorili; kajti one vplivajo na razmere osebnega kredita le toliko, v kolikor podpirajo one zavode, ki dajejo posestnikom posojila na osebni kredit. To pa se zgodi, kakor smo videli, le v prav majhni meri; edino izjemo dela „mestna hranilnica“ v Ljubljani.

Namen slovenskim posojilnicam, izražen v njih pravilih, je, dovoljevati posojila na osebni kredit. Posojilnice sicer s tem še ne izključujejo kredita na hipoteke; vender pa se vsestransko deluje na to, da se dajejo posojila na hipoteko le izjemno, kar se tudi večinoma zgodi.

O delokrogih slovenskih posojilnic na Kranjskem, kakor o njih obče, smo že govorili; pripomniti imamo, da se nahaja razun teh zadrug, ki uradujejo slovenski, na Kočevskem tudi jedna nemška posojilnica. O denarnem prometu onih slovenskih posojilnic pa, ki so že v l. 1895 plodonosno delovale, imamo natančna statična data, katera smo povzeli iz njih letnih poročil:

(Dalje sledi.)

Kmetijstvo.

Agrarno gibanje na Nemškem.

Figamoštvo označuje dandanes na Nemškem vladajoče stanove v toliki meri, da se niti ne upajo jasno in razločno povedati, kaj prav za prav hočejo. Kadar hočejo obrenski veleindustrijalci oropati svoje delavce tiste mrvice koalicijske svobode, katero še imajo, tedaj ne predlagajo premembe ustave, ampak si pod pretvezo, da so delavci anarhisti, naroče zakon „proti prevratu“ a kadar želi nekaj sto pruskih „junkerjev“ znatno podporo iz državne blagajne, na kar so že izza pradavnih časov vajeni, tedaj vzdihujejo in vpijejo, da je prišlo kmetijstvo na kant. Ne da se tajiti, da je ne glede na „junkerje“ mnogo kmetovalcev res v veliki stiski, a ko bi junkerji

ne vzdihovali, ne vpili in ne agitovali, bilo se ne čulo dosti o agrarnem gibanji. Kmetovalec na Nemškem je prav takšen, kakor kmetovalec drugod, a naj kmetovalec še toliko trpi, naj se mu še tako slabo godi, zato vender ne vpije in ne razgraja, dokler ga ni beda pahnila v obup. Zlasti pa bi kmetovalec nikdar ne trdil, da je kmetijstvo v stiskah, kakor besedičijo zapravljivi pruski „junkerji". Kmetijstvo more biti slabo, kakor je n. pr. ponekod v Gališki, ali v stiski ne more biti, v stiski more biti samo pojedini kmetovalec. Na Nemškem je kmetijstvo na visoki stopinji razvoja, tako kakor malokje in če vpijejo „junkerji", da je v stiski, rabijo to brezmiselno frazo samo da bi mogli ves kmetski stan vjeti v svoje zanjke in ga izkoristiti v dosego svojih osebnih smotrov.

Zadovoljni niso kmetovalci nikjer. Ne na Francoskem, kjer imajo visoke carine na uvoz inozemskih pridelkov in ne na angleškem, kjer je uvoz kmetijskih pridelkov vseh carin prost, ne v zaostali Rusiji, ni v napredni Ameriki. Iz tega se razvidi, da nezadovoljnost kmetskega stanu ni prouzročil gotov vladni sistem in da je ni kriva trgovinska politika, a posledica tega je, da se kmetskemu stanu tudi z vladnimi sistemi in trgovinsko politiko ne da pomagati.

V koliko so tožbe kmetovalcev na Nemškem opravičene tega doslej še noben nacijonalni ekonom ni mogel določno povedati, ker nedostaje podlage za tak odgovor, ker ni zanesljivih in verodostojnih podatkov o tem, na koliko različnih skupin se razdele kmetovalci na Nemškem, koliko kmetovalcev vsake teh skupin je v stiski in iz katerih vzrokov je nastala stiska vsake teh skupin. To je vender jasno, da se kak tkalec na Saskem, ki imajo pri hiši njivico, in se torej tudi kmetovalec iz druzih vzrokov v stiski nahaja, kakor princ Pless, največji pruski veleposestnik.

Nemški agrarci pravijo, da je nizka cena žita glavni vzrok njihovim tožbam. A kaj nam kaže le površen pregled položaja nemških kmetovalcev? Da je veliki večini kmetskega prebivalstva na Nemškem ali popolnoma vse jedno, so li cene žita visoke ali nizke, ali pa da so jim nizke cene na korist, visoke pa na škodo To velja za kmetovalce v Holsteinu, Oldenburgu in v Hanoveru, in za kmete v goratih krajih Bavarske. Ti pridelujejo žita le kolikor ga za dom rabijo, nič več, ker se bavijo v prvi vrsti z živinorejo, največkrat pa so celo prisiljeni žito kupovati. Takisto nimajo nikakega interesa na visokih cenah žita kmetje, ki se bavijo z gozdarstvom teh je na Bavarskem največ, pa tudi ne kmetje, ki se bavijo z vrtnarstvom, s hmeljarstvom in s pridelovanjem prosa ali tobaka, ter končno mali posestniki — teh je največ — ki na svojem svetu k večjemu toliko pridelajo, da se prežive, navadno pa si morajo še z drugim delom kaj prislužiti, da morejo izhajati. Visoke cene žita tudi niso na korist kmetskim poslom in kmetskim dninarjem. Conrad izkazuje v svojem „Handwörterbuch der Staatswissenschaft", da je na Pruskem 32480 veleposestev, 182.410 srednjih posestev, 266.187 malih posestev in 1,078.627 le posamične parcele obsezajočih posestev. Ne vštevši poslov in kmetskih dninarjev je torej na Pruskem 1.344.814 kmetskih rodbin, katerim je ali vse jedno ali so cene žitu visoke ali nizke in samo 214.898 rodbin, katere žele, da bi bile cene visoke. Ker je v srednji in v zapadni Nemčiji dosti manj večjih posestev, kakor v vzhodni Pruski, se izkazuje, da je razmerje za vso Nemčijo še dokaz različnejše v prid onim, kateri pri visokih cenah žita niso interesovani. Seveda imajo tudi tisti kmetovalci, kateri so glede cene žita indiferentni, svoje bolečine, tudi nje tiši čevelj, toda ne tam, kjer prave agrarce. Pridelovalci tabaka tožijo, da jih more način obdavčenja, vinščakom je carina na uvoz inozemskega vina prenizka, živinorejci tožijo, da se jim jemljejo planinski pašniki, drugi kmetje, da se jim nasilno in pod ceno odkupujejo gozdi, ali agrarci se za to niti ne menijo, ter le v jednomer trobijo, da je kmetijsko v stiski ker cena žitu ni višja.

Poučni in zabavni del.

O pravem času . . .

Povest; spisal I. Podnanósec.

(Dalje.)

„Bog daj, da se uresničijo Vaše misli, gospica; Toda ne, ne, nemogoče! Komur obrača sreča hrbet že zjutraj, kaže mu ga najraje toliko časa, da ga zdela popolnoma. Res so tolažilne Vaše besede. Manica, hvala Vam! Temne misli pregnati človeku pa znate menda najbolj Vi. Govorjenje Vaše je tako bodreče, da mora človek kljubovati isti usodi".

Nerada je slišala toliko pohvale in nemo zrla za teto, ki se je bila že skrila pred njima v prijetni senci. Ko je Ivan umolknil, ozrla se je ljubeznjivo vanj, in ta pogled ga je obživel toliko, da je nadaljeval:

„Komur boste Vi vedrili življenje, njemu se bode smehljala sreča vse žive dni.

„Ivan!" zakliče ona na pol svareče, na pol žalostno; njen pogled pa je razodel več kot vsi jeziki.

„Manica!" vsklikne, prime jo za roko in hoče prižeti k sebi, da bi zapečatila s tihim poljubom, kar jima je že davno tlela v prsih.

„Aha, tako!" oglasi se njima za hrbtom Šimen Kralj prav tako grozno kakor da mu je že smrt za petami, on pa tla preganja sovražno mrtvaško sovo. Že delj časa je sumil, da so ti zabavni izleti preveč redni in morajo biti še kako drugače zanimivi, da si ni teta Cila nikdar črhnila besedice o mladih znancih.

„Kje je teta?" vpraša osorno.

„Tam le naprej nekje", de Manica boječe.

„Tako, vidva pa sama tukaj! Lepe reči, lepe! Pokliči teto in takoj domov, Vi, gospod avskultant, pa pojdite po svojem potu drugam iskat si zabave. Z Bogom!" Ivan Zalar je bil toli presenečen, da skoro ni mogel govoriti. Rekel je samo.

„Prosim, nepošteno se nismo nikdar vedli!“ Toda Kralj ga ni več slišal. Roki je potisnil na hrbet in korakal mirno proti domu. Ženski sta ga kmalu došli. Ivan je stopal naprej po mehkem gozdnem mahu še vedno motreč lastni položaj; da li je san ali istina? — — —

Raztreseno je reševal drugi dan uradne akte, katerih so mu nagromadili, da se je miza šibila. Tam v bližnjem kotu je smrčal sodniški sluga, potem osnažil svojo pipo, nekolikrati preklel vse tiste kilometerske dopise, katerih ne ume do cela, pa jih vender mora ljudem tolmačiti, ko jih dostavlja; dvakrat ali trikrat je bil postarni možiček celo začel pogovor z Ivanom. Prvič je bil nekaj izprožil o vremenu, po dolgem prestanku je zopet jedno podrl. Kako ga boli glava po delanem vinu, a nikakor ni šlo. Stranke so odhajale in prihajale. Zalar je pa molčal še vedno. Slednjič je obupal sluga popolnoma, da bi ga mogel omajati, obrnil se je v drugo stran, natlačil pipo, in kmalu so plavale njegove misli v tobačnih oblakih, katere je puhal iz ust.

Pred nekaj leti usedel se je bil Ivan Zalar na ta le stol, k ti le mizi. Gojil je tedaj vse drugačne nade kot danes, ko ga je vsled slugine nadležnosti in včerajšnjih dogodkov že obhajala misel, da bi zagnal pero, črnilo in akte na dvorišče ter ž njimi oplašil kričeče gosi, ki so se dan za dnem svobodno gibale pod oknom. Tedaj je bilo drugače. Novega posla se je lotil vestno in marno. Svet je poznal le iz knjig in časnikov, praktično življenje si je mislil kakor bi moralo biti. A varal se je, zelo varal. Službica njegova je bila sicer v malem mestu, vender je spoznal tudi tukaj velikomestne in poleg teh še malomestne uspehe, kakor: kruhoborstvo, licomerstvo, hinavščino, klimbo v narodnih zadevah, prisilno zatajevanje in lepe obraze poleg hudobnih src.

Ko se je o neki priliki strogo potegnil v odločilni družbi za pravice tlačanega naroda nasproti preširnim tlačiteljem, dregnil ga je prijatelj, tedaj že pristav dr. Muha pod mizo, da nehaj. To in njegovih vstrajna kremenitost v nazorih sta zakrivila, da je bil kmalu razupit kot nestrpen, prenapet Slovenec najhujšega kalibra. Načelnik ga je kmalu potem posvaril zapretivši mu s počitkom na uradni lestvici. Mladi, neizkušeni avskultant je opravil ta ukor ničesar hudega sluteč v žep. Pozneje je kmalu zapažal, da se ga ogiblje prejšnja družba in ni ž njim več tako prijazna kot prve čase. Ostajal je za to raje o prostih urah doma in zdelo se mu je, da se je zopet vrnilo nekdanje dijaško življenje — a brez dijaškega veselja.

Ne malo skrbi mu je prouzročalo tudi novo razmerje z Manico. Nedoumno mu je bilo, da so nehala za zadnji čas njena pisma. Mnogokrat je zaman ugibal o vzroku in vselej se mu je zdelo, ko se je ob kupu zaprašenih aktov spominjal lepe deklice, da drega v nezaceljeno rano. Rad bi bil prašal pismeno, a koga? V zadnjem pismu je nekaj spominjala o očetovoj trmi, potem ga kakor navadno zagotavljala svoje nezrušne zvestobe, a videti je bilo, da je prejšnja idealnost nekam zginila, na njeno mesto se je pa naselila neka udanost i svojo usodo, udanost v voljo božjo in — Ivan je strmel — kazala je, da se je že do cela oprijela misli za v samostan k usmiljenkam.

Bolj na tanko Zalar ni mogel dognati. — — —

Sneg je kapnel, pomlad se je pomikala v deželo. Na pri solučji silili so na dan beli zvončki, prvi oznanjevalci veselega mladoletja. Tedaj je prišla tudi Krčonova-Anica iz samostana domov pogledat ter se slednjič poslovit z dragimi svojci.

Solze so se lesketale Manici v očeh, ko ji je prepovedovalo svojo nesrečo. Oče jo sili, da bi se možila, ona pa ne mara druzega kot Ivana, katerega oče ne more. Raje kot z drugim v zakon, stori tudi vse na svetu. Zdaj ne ve reva, kaj bi. Podregčeva ji kar nehote sproži misel: „Manica, pojdite z menoj!“ Ta jo strahoma pogleda, kakor da prav ne čuje.

„S teboj? V samostan k milosrdnicam?“ praša Manica zateglo in začudeno. „Počakaj, da se premislim. To je važen korak.“

Podrežčeva „nuna“, kakor so ji tedaj že tedaj rekali, da si je imela še svojo obleko, odšla je zopet v Gradec. Tešila se jo tudi s tem, da pride kmalu za njo Manica. — —

III.

Kakih osem let starejši od Zalarja je dr. Muha, rojenja iz Krajne Vasi, kakor mati kraljeve Manice. S Šimnom si torej nista bila neznana. Ivan Zalar je spoštoval dr. Muha in zelo cenil njegovo prijaznost. Seznanila sta se bila še dijaka na gimnaziju, od tedaj ju je tudi lepo spajala vez prijateljstva.

Bil Vam je pa ta dr. Muha tudi vreden dobrega prijatelja. Njegov prikupljivi kranjski obraz je ljubko senčila črna brada, visoka in vznešena postava je takoj ugajala vsakomur. Z dušo in telesom Slovenec bil je dr. Muha po svojih navadah, dejanju in nehanju Kranjec. Ko ga je nekdo podražil, da se na njegovem domu prav tako vrše vse kranjske kmetske navade kakor je je opravljal nekedaj njegov oče tam v čudoviti Notranjski obregnil se je dr. Muha: „Misliš, da se moram oprijeti novodobnih neumnosti, bolehati za želodčnim katarom, piti slabo pivo in vino, preganjati glavobol in mačkovca! Vidiš, dragi, to so šele patentovane neumnosti, to! Drži se stare navade, velike ceste in velike gostilne, pa ne boš se kesal“.

Vender so hudomušni ljudje trdili, da se ga je dr. Muha sem in tja kedaj do dobrega nasrkal, a le kedaj — o kvaternih petkih. Imel je srečo v svojem službovanju. V kratkem času je dobil „adjutum“, nekaj let potem se je tudi oženil. Mnogokrati ga je obiskal Zalar in vselej mu je tožil o svojih nezgodah, v svoji zli usodi. Skoro vselej, ko se mu je dogodilo kaj neprijetnega, prišel je k njemu iskat tešila. Naj še človeško srce včasih tako naveže na modrega prijatelja, da mu kot rodnemu očetu in še bolj.

Kmalu po omenjenih dogodkih naše povesti, sedela sta dr. Muha in Ivan Zalar neki večer v gostilnici in razmotrivala poslednjega razmere.

„Iz te moke ne bo nikdar kruha brez korenite izpremembe“, pravi dr. Muha. Jaz Ti sicer rad obljubim svojo pomoč, a dvomim že naprej, da bi dosegol kaj koristnega. Šimen je tvrda skorja tvoja karijera pa, verjemi, skoro zavožena. Tu treba premeniti list. Mnogo sem že razmišljal o tem. Ivan, jaz nimam dece, in hvala Bogu lahko rečem, da mi sem ter te tja ostane kak krajcar. Svojci so mi pomrli. Ivan, jaz mislim, da bi bilo škoda za tvoje studije, ko bi obtičal na pol pota. Prepozno še ni! Obrni se raje k odvetništvu. Jaz te bodem podpiral, kolikor bode v mojih močeh, da napraviš tudi doktorat, potem bodeš že toliko na trdnih nogah, da bodeš lezel naprej lahko sam, in če ti je Manica količkaj zvesta, počakala Te bode; do tedaj pa Bog vedi, kaj se še vse premeni. Zato ne obupaj! Živio!“ Rekši zadnje besede prime kozarec in trči s tovarišem, ki je govoril nekaj kot: hvala lepa! tako bode treba.

Vse v naravi se je veselilo cvetoče pomladi, le Kraljeva Manica ja žalostno premišljala, kako se bode privadila življenja — nova sestra Magdalena v samostanu. Materi je že davno razodela svoj namen in tudi očetu je povedala nekoč, da se ne misli možiti, marveč živeti drugim v tolažbo in pomoč. Oče je godrnjal in zabavljal, kako nespametne ženske so dandanes, in nikomur ni več pokazal prijaznega lica; mati ji pa svetovala dobro premisliti. Težaven stan je nekda to in ni za vsako žensko.

Krčonova Anica ji je pisala prošlo leto večkrat iz nemškega Gradca. Manici so bila ta pisma vedno draga, da si ji je prijateljica vselej prav strogo zabičevala, da Ivanu nikar več ne piši. Nekaj časa ni mogla drugače kot da mu je vender pisala. Pozneje se je pa sicer težko, premagala. Stalo jo je mnogo solz in toge. Seveda: pred očmi neodločna prihodnost ali pa očetova jeza in siromaštvo.

Pride prvo, pride drugo pismo, le s težavo se odloči, da ga odpre, liste pa spravi v določen skrit kraj. Samo teta Cila je vedela za nje, da bi mogla v nevarnosti sežgati. — Od kraljevih so jeli Manico poldrugo leto po odhodu Krčonove zares odpravljati v samostan. Najlepše perilo se je belilo na poletnem solncu, z materjo sta noč in dan pleli in šivali, oče je bil pa od dne do dne bolj siten in godrjav. Daljnja dekleta in znanke so že prihajale se poslavljat od Manice, sorodniki so pa samostanu silno zavidali lepi prispevek, kateri prinese dekle v seboj. Mimogrede naj omenim, da ni imela Manica nikakoršnih najbližnjih sorodnikov kakor tudi oče in mati ne, prašati pa moram: kateri bogataš nima sorodnikov in kateri revež ni. Danas je tako na svetu, da tehtaje vole po teži, ljudi pa po denarjih.

Samo še osem dni je do tedaj, ko odrine Manica začasno v samostan. Ona sama je vedno bolj žalostna. Nekaj ji v notranjosti šepeče, kakor da njen namen ni pravi. Iz neprestanega ugibanja ni mogla že davno nikamor. Njeno mišljenje se je bilo skoro že nagnilo na drugo stran, da ni Bog prinesel oni dan v hišo novega okrajnega sodnika, ki je znan in rojenjak njene matere. Skrivoma ji je pošepnil dr. Muha, da bode že bolje, kar bode on skusil pridobiti očeta. Seveda tako hitro ni upati zmage, a čas marsikaj zmore, bode tudi to. Toda v starših ni spoznala Manica nobene izpremememba tudi potem, ko je bil sodnik dvakrat, trikrat in še večkrat v hiši.

Vendar iskro, jedino iskro nade je vpihal on v njenem srcu. Krčonova je zopet pisala, a ni ji odgovorila. Tako se je približal nocojšnji večer, Manica objeme mater in gre v svojo sobo pospravljat stvari za skorajšnji odhod. Lep jesenski večer je dihal skozi odprto okno njene spalnice. Kosci se vračajo domov, med njimi glasno žubore in se šalijo dekleta, nje vrstnice. Manica posluša nemo to življenje in se zamisli. Nasloni se na okno in zre na mirno idoče delavce. Tudi ona bi bila lahko tako vesela tako zadovoljna, saj so ji že nekdaj trdili vsi, da je polna idealnosti, polna življenja, toda . . .

Ko se zdrami, vskloni se pokoncu in stopi odločno k predalniku rekoč: „Samo se sedaj. Iz skrivnega prodalčka vzame šopek pisem, poljubi je in razveže. List za listom odpira in bere. Vroče solze padajo na ljube jej poteze črk ter motijo branje. Večkrat mora list odložiti, da se zjoče.

Skrbno so ozira, da ni kje tajnega opazovalna in sliši, kako razgraja Šimen v spodnji sobi in je nevoljen zastran njenega ukrepa. Sliši tudi, da mu mati ugovarja, česar pa ne more Manica prav umeti. Nekdo je nepričakovano pustil prepir med njenima roditeljima. Hitela je čitati, da potem sežge liste, a branje ji je sezalo vedno bolj v mlado ljubeče srce. Nehote vzdihne in se ozre na steno, kjer je visela božja Porodnica: „O ljuba Mati Božja, kaj bo z mano. Živa ne morem v grob. Pomagaj, Devica usmiljena pomagaj, da mi Bog preloži!“ V tem začuje stopinje pred vrati. Prestrašena stisne nekaj listov k sebi, nekaj jih pa pomeša med obleko, ko je že zapazila mater, ki je stopila k nji v sobo ter je pozvala, da bi šla zastran družbe v spodnjo sobo k sodniku, ki je ravnokar prišel v hišo z uradnih poslov po okolici. Stari Šimen ga ni mogel, kakor tudi ni trpel lahko nobenega uradnika. Tega predsodka se je bil navzel že od rajnega očeta, ki je bil nekoč strogo kaznovan zastran oderuštva. Tudi dr. Muha je vedel dobro, da ko stopi v kraljevo hišo, videli bi raje, da se naj vrne takoj s praga, a mož si je mislil i začne se z malim, in voda s časoma ugladi kamen.

Močno se je začudil, ko mu je Manica nocej razodela, da pojde prihodnji teden iz hiše. Skušal je na vse mogoče načine, da bi je odvrnil od prvega sklepa, a ni šlo. Pozneje je poklical na stran celó njeno mater in izvedel, da tudi oče ni popolnoma zadovoljen, mati pa ima premalo upliva, da bi zaprečila kaj tacega. Ko sta bila zopet sama z Manico, spomnil ji je dr. Muha Ivana Zalarja. Deklica je čuvši njegovo ime zardela prav v lase, sodnik je pa s svojim zaupnim nadenjem znal upotrebiti ta trenotek, da se je deklici prikupil, odkrivši ji, da je Ivanov prijatelj, torej ve za njegove tajnosti, ve pa tudi, da ji ostane gnest do groba. Manica je poslušala zvesto vsako njegovo besedo. Saj ji je bil sleherni glas o njem

prijeten kot besede o večnem vzveličanju. Dr. Muha umolkne. Navlašč si je dal opraviti z drugimi malenkostmi rečmi da bi spoznal, kakšen utis so prouzročile njegove besede v dekličinem srcu.

Novice.

— **Sprejem knezoškofa dr. Antona Jegliča** Slovesen in prisrčen je bil danes sprejem novega vladika. Petkratni strel z grada je naznanil ob $^1/_2$12 uri dopoludne prihod tržaškega brzovlaka na južni kolodvor, kjer so na peronu pričakovali in pozdravili vladiko načelniki uradov in korporacij ter stolni kapitelj. Pred kolodvorom je ob ličnem v to nalašč prirejenem šotoru pozdravil novega višjega pastirja ljubljanski župan Iv. Hribar na čelu občinskega odbora gospodična Silva Dičeva je v imenu narodnih dam nagovorila in mu podala kito cvetja. Med špalirjem, katerega so tvorila slovenska društva z zastavami, gojenke višje dekliške šole potem učenci in učenke ljudskih šol in za temi ostala učilišča ter zvonenjem po vseh ljubljanskih cerkvah se je presvitli knezoškof peljal ob burnih pozdravih nebrojnega občinstva po Dunajski cesti, Prešernovih ulicah, Marijinem trgu in Špitalskih ulicah v stolno cerkev. Petkratni strel z Grada je zopet naznanil, da je došel knezoškof pred škofijo. Na Marijinem trgu je bil postavljen slavolok in hiše po ulicah koder ji bil obhod, so bile okrašene z zastavami. Zvečer prerede novemu knezoškofu meščani, vojaška godba in združena pevska društva bakljado in serenado. Slovesno intronizacijo dne 22. maja se udeleži mnogobrojno duhovščina z dežele in načelniki uradov in korporacij.

— **Odhod knezonadškofa dr. Jakob Missia.** Dne 16. maja t. l. ob $^1/_2$6. uri popoludne je zapustil knezonadškof goriški dr. Jakob Missia z brzovlakom Ljubljano in se odpeljal v Trst V slovo mu je priredilo v predvečer pevsko društvo „Zvon“ in katoliško društvo rokodelskih pomočnikov podoknico. Pred odhodom je podelil v stolni cerkvi obilo zbranim vernikom blagoslov. Prevzvišeni se je na to ob večjem spremstvu odpeljal na kolodvor, kjer so se poslovili od njega načelniki uradov in zastopov. V imenu katoliško-narodnih društev je poslanec Povše ogovoril metropolita, ki se je zahvalil. Na potu so se na kolodvorih zbrani verniki in duhovščina poslavljali od svojega dosedanjega vladika Kakor smo že poročali bo intronizacija novega knezonadškofa v Gorici v nedeljo dne 22. maja t. l.

— **Novo gasilno društvo** so usnovali na Brezovici pri Lubljani, istotako na Dobrovi pri Ljubljani.

— **Novo bralno društvo** ustanove v Travniku pri Loškem potoku.

— **Zaveza slovenskih učiteljskih društev** ima lesos X. glavnu skupščinu v Ljubljani dne 3. in 4. avgusta.

— **Petdesetletnica** kot zdravnik je praznoval pred kratkim 73 letni zdravnik gosp. Franc Papež na Jesenicah.

— **Papirnatega denarja** po 1 gld., 5 gld. in 50 gld., se je do konca aprila 1898. l. vzelo skupaj za 199,308.094 gld. iz prometa in uničilo. Vsega tega denarja je bilo v prometu za 312 milijonov in ga torej še ostane za 112,692.906 gld. Le samih papirnatih goldinarjev izdanih vseh za 57,883.361 gl. se je do konca aprila 1898. l. vzelo iz prometa in uničilo za 57,190.454 gld. V prometu je torej papirnatih goldinarjev le še 692.907.

— **Bakren denar** po eden krajcar in ~~pet~~ dvoj krajcarja pride l. 1898. iz prometa. Ta denar je v privatnem prometu le še do konca junija t. l. Pri c. kr. blagajnicah in uradih se bodo krajcarji in polkrajcarji jemali še do 31. decembra 1899. v plačilo ali zamenjavo.

— **Požrtovalen rodoljub.** Veleposestnik g. Fran Kalister v Trstu je daroval društvu „Šolski dom“ v Gorici 1000 gld., za Preširnov spomenik pa 200 gld. Da bi našel požrtovalen rodoljub obilo posnemalcev!

— **Koncert** priredi dne 21. maja v čitalnični dvorani v Narodnem domu operna pevka Fani Verhunčeva. Gospodična Vrhunčeva je v tujini dosegla s svojim lepim in čistim glasom najlepše vspehe, vsled tega je tudi doma največje zanimanje za rojakinjo. Začetek koncertu je ob 8. uri zvečer.

— **Ustanove.** V proslavo cesarjeve vladarske 50letnice je novomeški občinski zastop sklenil, da založi dve dijaški ustanovi po 50 gld. in jedno ustanovo v znesku 100 gl., ki se bode vsako leto dne 2. decembra delila 20 siromakom.

— **Vožnja s parnikom.** Gospod Karol Kotnik iz Mirk pri Vrhniki je dobil dovoljenje, da sme napraviti po Ljubljanici vožnja s parnikom in to od Vrhnike do Ljubljane.

— **Nova mostova.** Cestni odbor kamniški napravi dva nova mostova in sicer čez Bistrico pri Domžalah in čez potok v Motniku.

— **Protiburševske demonstracije pred sodiščem.** Dne 13. maja se je začela pri deželnem sodišču obrava protiburševskih demonstracij v Zvezdi dne 20. februvarija. Obtoženih je bilo 18 osob da so hoteli naskočiti kazino itd. Obravnava je trajala v petek, soboto, nedeljo in pondeljek dopoludne. Sodnemu dvoru je predsedoval dež. sodišča svetnik Martinak, tožbo je zastopal drž. pravdnik Pajk in kot zagovorniki so fungirali advokatje dr. Krisper, dr. Tavčar, dr. Tekavčič, dr. Pirc, dr. Sušteršič, dr. Papež in c kr. notar Plantan. Razprava je pokazala, da obtožba temelji na neopravičeni podlagi in izpovedbe prič so pojasnile, da so tega, da so prvotno nedolžne demonstracije, h koncu resneje postale, krivi največ vzlasti nemški burši, ki so sedeči pri oknu kazinske gostilne, z izzivajočim vedenjem demonstrujoče občinstvo razjarili. Obtožba je pala skoro do cela v nič. Obtoženec Inocente je bil že mej obravnavo oproščen. Oproščeni so bili nadalje: Iv. Miklavc, Anton Kosec, Alojzij Lukner, visokošolci: Karol Klander, Anton Lavrič, Anton Bončar in Iv. Modic, dalja: Ivan Jerina, Miha Mittermayer in dijak Dragotin Cankar. Obsojeni so bili: Ivan Štefe radi prestopka § 312. na 10 gld. globe, Jernej Žargi radi pregreška § 305 na 14 dnij zapora, Ivan Erbežnik radi hudodelstva po § 98 lit. a in b na šest tednov ječe, Jakob Ardigal radi pregreška § 283 na tri dni zapora, Ivan Jerič radi pregreška § 283 na tri dni zapora, Franc Milavec radi prestopka § 312 na 5 gld. globe in Ignacii Mavc radi prestopka § 460 na 14 dnij zapora

— **Protivojaški izgredi v Gradci.** V Gradci imajo pa drugač pogum za demonstracije in izgrede kakor v Ljubljani, no pa saj nemškonacijonalnega duha prevzeti izgredniki vedo, da se jim kaj hudega vsled tega ne bo zgodilo. Vojaštvo jim je tarča v katero streljajo. Do zadnjega torka godba bosenskega polka od zadnjih velikih izgredov ni več javno svirala. Ko je v torek prvič nastopila je to dalo nacijonalcem in socijalnim demokratom priliko, da so vprizorili velike izgrede. V Steinfeldsko pivarno se je priteplo več sto nemških buršev, ki so toliko časa vpili „Abzug Bosniaken“ in „Heil Germania“, razgrajali, žvižgali in razbijali, da je godba odšla, ne da bi bila začela svirati. Po njenem odhodu so dijaki peli „Die Wacht am Rhein“. Ko je godba svirala na vrtu „Annensäle“ so jo razgrajači s kamenjem prisilili, da je nehala igrati. Godbi je prišla na pomoč stotnija vojakov. Izgredniki so vojake in redarje obmetavali s kamenjem. Več je bilo ranjenih. Vznemirjenost zaradi teh velikih izgredov je v Gradcu velika. Konflikti se utegnejo ponavljati, ker korno poveljstvo nikakor ne misli opustiti koncertov bosenske vojaške godbe. Restavraterja Steinfeldske pivarne in Aninih dvoran sta zavrnila vse burše, ki so hoteli drugi dan v gostilnične lokale.

— **Razširjenje kolodvora.** C. kr. državno železniško ravnateljstvo namerava razširiti tovorno skladišče na postaji Jarše-Mengiš.

— **Znižane vozne cene** so se dovolile na avstrijskih državnih železnicah za one, ki hočejo obiskati jubilejsko razstavo na Dunaji. Znižanje velja za vse postaje, ki so nad 50 *km* oddaljene od Dunaja.

— **Enketa glede zlaganja zemljišč.** Vsled odloga dež. poslanca pl. Lenkha je dež. zbor kranjski naročil dež. odboru, naj skliče enketo veščakov, da se posvetujejo o nameravanem zakonu glede zlaganja razkosanih zemljišč. Enketa se je sešla dne 12. maja pri dež. odboru v Ljubljani pod predsedstvom dež. glavarja O. Detele. Posvetovanja so se vdeležili predlagatelj, zastopniki kmetijske družbe, veleposestnikov, kmetijskih posestev, kmetijskega ministerstva in deželne vlade.

— **Skrivajte pred otroci žveplenke!** Dne 3 maja popoludne je užgal 6letni dečko plot za hlevom Gregorja Raka v Lazah v občini Zamostec, Ker je bil hlev s slamo krit se je vnel in požar se je razširil tudi na hišno poslopje in kaščo. Zgorela so vsa poslopja in oprava, orodje, obleka, živež ter štirje prašiči. Škode je do 1700 gld. Pogorelec je bil zavarovan le za 300 gld. Da se ogenj ni razširil na vso vas, so zabranili vaščani.

— **Podraženje kruha v Trstu.** Tržaški peki so sklenili zvišati ceno kruhu od 20 na 22 kr. *kg*. Namestništvo pa je odredilo, da najvišja cena ne sme prekoračiti 20 kr. ker ni nobenega pravega povoda za zvišanje.

— **Nesreči na železnicah.** Kamniški vlak je minolo soboto povozil pri Trzinu konja mizarja Pirnata iz Loke pri Mengšu. Konj se je splašil in skočil med vlak. — Minoli petek je poštni vlak južne železnice povozil na progi med Savo in Zagorjem nekega tujega slabo oblečenega človeka. Vlak mu je čisto zdrobil glavo in je bil takoj mrtev.

— **Zastava na stolpu Votivne cerkve na Dunaji.** Klepar Hubert Frankl na Dunaji je v soboto zvečer dne 7. maja splezal ob strelovodu na levi stolp Votivne cerkve in je vkljub viharju pritrdil na stolpovo krono drog z 20 *m* dolgo cesarsko zastavo v proslavo Cesarskega jubileja. Vse je strmelo nad tem drzno-pogumnem činom. Frankl je potreboval, da je splezal na stolp $1^1/_2$ ure. Za ta junaški čin je že dobil imenovanec dobro plačilo. Cesar mu je podelil 500 gld., nadvojvoda Rainer 200 gld., nadvojvoda Oto 100 gld., prošt Marschal 50 gld. in dva zlatnika. Frankl je zastavo tudi snel s stolpa in sicer je to zopet storil po noči, ne da bi kdo vedel o tem.

— **Požar.** V Čikagi je zgorel magacin, v katerem je bilo 1,115.000 mer žita.

— **Kolesa v zastavljalnici.** Monakovska mestna zastavljalnica je kar preplavljena z biciklji. Število zastavljenih koles znaša okrog 1400; upravitelj je predlagal, naj se napravi posebna obramba za nje, ki bi stala 3800 mark. Župan je k temu predlogu naročevaje se pristavil, morebiti bo še treba za kolesa posebno zastavljalnico napraviti.

— **Bogastvo angleškega jezika.** Vsled vednega izposojevanja drugih jezikov pri angleškem, utegne angleški slovar v kratkem biti sovrstnik kitajskemu, na besedah najbogatejemu na svetu. Računa se, da ima angleški jezik okrog 200.000 več ali manj rabnih besedij. Shakespeare, ki je kakor znano mej angleškimi pesniki rabil največ besedij, jih je rabil le 16.000, Milton se je zadostil z le 8000. Izobraženec ne potrebuje v obče več kakor 3000 do 4000 besedij, za jezik na ulici in za nižje sloje pa ni treba več kot 500 besedij. Tujec, ki se hoče hitro naučiti angleški potrebuje k večjemu 200, da razume časopise in tekoče slovstvo pa 2000 besedij.

— **Pomanjkanje papirja.** V Zjedinjenih državah preti vsled vojske — pomanjkanje papirja. Na dan izdelajo papirnice 1800 ton belega papirja, a zadnje mesece se ga je po 2100 ton porabijo na dan. Toliko pišejo amerikanski listi o vojski. Nekateri listi že pišejo, da bodo morali obliko zmanjšati, če ne pride od kod pomoč.

— **Velika toča.** Dne 5. maja je v Dubrovniku in okolici v Dalmaciji razsajala grozna nevihta in padala taka toča, kakoršne ne pomnijo najstareji ljudje. Toča je padala 20 minut neprestano. Bila je gosta in najdebeleja je bila velikosti moške pesti. Naletelo se je je tako na debelo kakor bi bila tla posuta s kamenjem. Uničilo je vse. Rastline in drevesa so odrgnena in oklestena. Vse ograje in veje, tudi debele kakor pest, so odbite in uničene. Vsi vrtovi so pokončani. Kaj je, nobenega ni videti nikjer več. Toča je razbila do 9000 šip in je bila tako močna, da je preluknjala celo jadra ladij. Kako je bila debela pove to, da je še po preteku nekaj ur tehtalo 14 zrn toče $^1/_2$ kilograma. Narod gleda obupan na razbito polje.

— **Kako se more zastonj živeti.** Ob Rio Grande, ki tvori mejo mej Teksas in Mehiko, leži amerikansko mesto El Paso nasproti amerikanskemu mestu Juarez. Mesti sta zvezani z mostom. V El Paso je amerikanski dolar ob sebi umevno 100 centinov vreden, mehikanski pa le 85 centinov in v Juarez-u je ravno nasprotno razmerje. Dalje je v obeh mestih drobiž tako redek kakor v Italiji. Če torej kdo v El Paso pije zjutraj kavo za 15 centimov in plača z amerikanskim dolarjem, dobi nazaj mehikanski dolar. Če gre dotičnik potem čez most v Juarez in si naroči ondi zajutrek za 15 centimov, dobi za svoj mehikanski dolar zopet ameriškega, ki se more v El Paso na novo koristno porabiti. Kdor je torej dobrih nog in ima en dolar v žepu temu ni treba pomanjkanja trpeti.

— **Draginja.** Vprašanje o odpravi avstro-ogrskih žitnih carin je definitivno v negativnem smislu rešeno, carina na žito se ne odpravi. Nasprotovala je temu zlasti Ogerska pa tudi Avstrija se ni preveč poganjala za odpravo. Sprevidelo se je da bi odprava carine čisto nič ne vplivala na ceno kruha. Ta odprava žitnih carin na Francoskem in Italijanskem je dosegla nasprotno, kar se je z njo nameravalo. Namesto, da bi cene žitu pale, so še poskočile. Ruska vlada se je oficijelno izjavila, da nikakor ne namerava zavirati izvoza žita in da so vsi nasprotni glasovi neresnični. Na Ruskem se sploh svetuje, da naj bi se Evropa emancipiralo glede preskrbitve žita od Amerike s tem, da bi napravila državne zaloge žita. — Na Španjskem je izšel ukaz, po katerem je dovoljen prosti uvoz pšenice, turščice, ovsa, ječmena, riža in moke. Skrbno se ondi posvetujejo tudi o tem, kako poskrbeti za živila, sploh ker sedanje žitne zaloge bodo povžita tekom jednega meseca. Nemiri vsled draginje se tod in na Laškem vedno ponavljajo. — Belgijski ministerski svet je izdal stroge ukaze proti samovoljnemu povišanju žitnih cen. Več vnanjih spekulantov so kar iztirali. — Ogerski poljedelski minister se je v posvetovanji z mastno upravo budapeštansko izjavil, da bi v slučaji, ako bode cena kruhu rastla, parni mlini in pekarije na državnih posestvih, mogle na dan za 12.000 mož kruha speči, tudi bi dajala država moko za svojo ceno. — Visoke cene kruha so provzročile v Lvovu in drugih galiških krajih nemire. Občinske uprave so sklenile v lastni režiji kruh peči in ga po lastnih cenah oziroma zastonj mej ljudstvo razdeljevati. Lvovsko delavstvo je prosilo vojno poveljstvo, da bi dovolilo, da bi se večja množina kruha vojaške pekarije razdelila za lastno ceno mej revno ljudstvo. Poveljstvo je obljubilo, da hoče prošnjo podpirati pri vojnem ministru. — Dunajski peki so sklenili manjši kruh peči, da si cena žitu zadnji čas ni ondi ravno poskočila. Hleba po $1^1/_2$ kg. hočejo zanaprej po isti ceni prodajati kakor prej hlebe po 3 kg. — Tudi v Berlinu so peki zmanjšali kruh.

— **Visoka starost** Prejšnji poštar v Scarvi na Irskem je sedaj 134 let star. Pred kratkim mu je kraljica poslala svojo podobo z lastnoročuim podpisom. Ta slučaj visoke starosti pa v Veliki Britaniji ni jedini. V Lond nu je l. 1739 umrla v ubožnici neka Marjeta Patten, stara 144 let.

— **Železnica preko južne Amerike.** Severna Amerika nima nič manj kot tri velike zveze mej atlanskim in tihim morjem, četrta zveza je še morska ožina panamanska. V južni Ameriki ni bilo doslej take prometne proge. Namerava se pa sedaj taka proga in je nje zgradba baje že zagotovljena. Nameravana železnica bi šla iz Rio de Janliro preko Brazilije in Bolivije ter po predoru preko gorovja Cordillerskega na pasifiške obali. Države Brazilija, Bolivia, Chile in Peru so se o podjetju še sporazumele, v kratkem pristopi še republika Ekuador. Z delom, ki bo trajalo kakih 9 let se utegne že prihodnje leto pričeti. Vožnja po tej železnici bo trajala le 4 dni in vožni stroški bodo za potnike in za blago najmanj za dve tretjini manjši nego dosedanji stroški na ladiji.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 14. maja 1898. Pšenica gld. 15.25 kr. rž gld. 10.50 kr., ječmen gld. 8.— kr., oves gld. 8.— kr. ajda gld. 10.50 kr., proso gld. 7.50 kr., turšica gld. 7.50 kr. leča gld. 12.— kr., grah gld. 12.— kr., fižol gld. 14·— kr Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Kuverte s firmo

priporoča

J. Blaznik-ova tiskarna v Ljubljani.

Loterijske srečke

V Brnu dne 18. maja t. l.: 65, 37, 45, 24. 67.

Na Dunaji dne 14. maja t. l.: 3, 23, 65, 70, 40.

V Gradci dne 30. maja t. l.: 13, 36, 7, 84. 78.

Razpošiljava sukna samo zasebnikom.

En odrezek 3·10 *m* dolg zadostno za 1 moško obleko stane samo	gld. 3·10 iz dobre » 4·80 » » » 7·50 » fine » 8·70 » » » 10·50 » finejše » 12·40 » angleške » 13·95 » grebenčaste	pristne ovčje volne

En odrezek za črno salonsko obleko fl. 10·—

Blago za vrhnje sukne od 3 gld. 25 kr. meter in višje; loden v mičnih barvah 1 odrezek 6 gld. — 1 odrezek 9 gld. 95 kr. — peruvien in dosking, blago za državne in železniške uradni.e in sodnijske talarje, najfinejše grebenčasto in ševejot blago, kakor blago za finančne in žandarmerijske uniforme itd., razpošilja po tovarniških cenah kot reelno in solidno dobro znana

sukno-tovarniška zaloga

Kiesel-Amhof v Brnu.

Vzorce pošlje zastonj in poštnine prosto. Pošiljatve po vzorcih.

Pozor! P. n. občinstvo se opozori, da se blago veliko ceneje dobi, ako se **naravnost** od nas naroči, kakor pa pri prekupcih. Tvrdka **Kiesel-Amhof v Brnu** razpošilja vsako blago po **pravih tovarniških cenah** brez prebitka katerega rabata. (11)

Pravi trpotčev sok je jedino oni, kateri se pripravlja v lekarni k Zrinjskemu, H Brodjovin, Zagreb, Zrinjskega trg štev. 20.

Trpotčev sok nepresežno deluje pri vsih prehlajenjah dušnih organov, ter je najboljše sredstvo za prsni katar, kašelj, prsobol, hripavost in vratobol. Tudi zastarani kašelj se s tem zdravilom v najkrajšem času da odpraviti; bolniki dobijo tek za jelo, lahko spijo in na ta način hitro okrevajo. — Izmed mnogih zahval spominjam tukaj samo ono: (24) (7—5)

»Velecenjeni gospod lekarnik!

Pošljite mi še tri steklenice Vašega izvrstno delujočega trpotčevega soka; potrebujem jih za moje znance. Jaz sem od dveh steklenic od neznosnega kašlja popolnoma ozdravel. Hvala Vam. Priporočil bodem ta zdravilni sok vsim prsobolnim. S poštovanjem. — Rudolf Ausim. Na Dunaji, 20. marca 1897.

Pazi naj se toraj, da je na vsaki steklenici varstvena znamka t. j. slika bana Nikole Zrinjskega, kajti oni samo je pravi trpotčev sok, kateri to varstveno znamko nosi. — Cena steklenici s točnim opisom je 75 kr. — Razpošilja se vsaki dan s pošto na vsa mesta in sicer proti predplačilu (priračunavši 20 kr. za zamotek) ali pa po poštnem povzetju. — Ceniki raznovrstnih domačih preskušenih zdravil razpošiljajo se na zahtevo zastonj in poštnine prosto. Lekarna k Zrinjskemu, H. Brodjovin, Zagreb, Zrinjski trg štev. 20.

Pravi trpotčev sok iz lekarne »k Zrinjskemu« v Zagrebu, dobiva se tukaj v Ljubljani v deželni lekarni pri Mariji pomagaj Milana Leusteka, Resljeva cesta št. 1.

Odgovorni urednik: **Avgust Pucihar.** — **Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.**